

วิเคราะห์คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมในประเพณีลากพระ ของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่*

AN ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA AESTHETIC VALUE IN TRADITIONAL LAK PHRA OF THE KHAO YAI SUBDISTRICT COMMUNITY, AO LUEK DISTRICT, KRABI PROVINCE

พระอนุสรณ์ อนามโย*, พระครูวิจิตรศีลาจาร (ชาตวณโณ), สิทธิโชค ปาณะศรี

Phraanusorn Anamayo*, Phrakhruijitsilajarn (Chatavano), Sittichok Panasre

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Anusorn5090@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดพุทธศิลป์ในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาพุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการศึกษาจากเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์ ประมวลผล สรุปผล และนำเสนอเป็นการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดพุทธศิลป์ที่ปรากฏในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตรกรรม ซึ่งสะท้อนความงามเชิงสุนทรียธรรมของพุทธศิลป์ผ่านการเล่าเรื่องราวพุทธประวัติและหลักธรรม 2) ด้านประติมากรรม สะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา อำนาจและความงาม แสดงถึงความศรัทธา ควบคู่กับการแสดงฝีมือและความวิจิตรของช่างท้องถิ่น และ 3) ด้านสถาปัตยกรรม สะท้อนเกี่ยวกับเรื่องราวทางศาสนา ชุมชน ความอุดมสมบูรณ์ และความงดงาม อันเป็นส่วนหนึ่งที่มีมองเห็นพุทธสุนทรียธรรมด้าน ความสามัคคีของชุมชน และ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม 2) พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ 3) การวิเคราะห์คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ การสร้างศรัทธาและยึดเหนี่ยวจิตใจ 2) ด้านพุทธศิลป์ ความงามและความวิจิตรของศิลปะทางพุทธศาสนา 3) ด้านความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน 4) ด้านเศรษฐกิจ การกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นจากการจัดงานประเพณี และ 5) ด้านประเพณีวัฒนธรรม การอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่พระพุทธศาสนาต่อไป

คำสำคัญ: คุณค่า, พุทธศิลป์, ประเพณีลากพระ, พุทธสุนทรียธรรม, การส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณี

Abstract

This research paper article aims to: 1) examine the concept of Buddhist art in the royal boats of the Khao Yai Subdistrict community, Ao Luek District, Krabi Province; and 2) investigate the Buddhist aesthetic values manifested in the Lak Phra (Boat Pulling) tradition of the same community. This qualitative study involved a review of relevant documents, followed by analysis, synthesis, and descriptive presentation of the findings. The study found that: The concept of Buddhist art present in the royal boats of the Khao Yai Subdistrict community can be categorized into three aspects: 1.1) Painting, reflecting the aesthetic beauty of Buddhist art through the narration of the Buddha's life and teachings; 1.2) Sculpture, representing religious beliefs, power, and beauty, demonstrating devotion alongside the skill and intricacy of local craftsmen; and 1.3) Architecture, illustrating religious narratives, community life, prosperity, and beauty, which collectively embody aspects of Buddhist aesthetic values. Buddhist aesthetic values are also evident in the Lak Phra tradition of the Khao Yai Subdistrict community. The analysis of the significance of Buddhist aesthetic values in the Lak Phra tradition revealed five dimensions: Spirituality, fostering faith and mental anchoring; Buddhist Art, demonstrating the beauty and intricacy of Buddhist artistic expression; Social Unity, promoting cooperation, mutual support, and positive community relationships; Economy, stimulating the local economy through the organization of traditional events; and Cultural Heritage, preserving and disseminating local cultural heritage in conjunction with Buddhism for future generations.

Keywords: Value, Buddhist Art, Boat Procession Tradition, Buddhist Aesthetics, Promotion and Conservation of Traditions

บทนำ

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนไทยยังรากลึกอยู่กับคำสอนและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ความผูกพันดังกล่าวปรากฏชัดในหลากหลายประเพณี โดยเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทยที่ยังคงรักษาและสืบสานประเพณีอันทรงคุณค่า หนึ่งในนั้นคือ “ประเพณีลากพระ” หรือ “ชักพระ” ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่สะท้อนความเชื่อและศรัทธาของชุมชนต่อพระพุทธศาสนา ประเพณีลากพระจัดขึ้นภายหลังวันออกพรรษา โดยมีพิธีอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนเรือพระ ซึ่งได้รับการตกแต่งอย่างงดงามทั้งในเชิงศิลปะและสัญลักษณ์ทางศาสนา ขบวนเรือพระจะเคลื่อนผ่านถนนหรือเส้นทางน้ำ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสสักการบูชาและร่วมทำบุญบำเพ็ญกุศล พิธีกรรมนี้จึงไม่เพียงเป็นการแสดงออกทางศรัทธา หากยังเป็นการหลอมรวมมิติทางศิลปะ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน เกิดเป็นภาพสะท้อนของความสามัคคีและความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน

ประเพณีลากพระ หรือชักพระ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนในชุมชน พุทธสุนทรียธรรมในบริบทของประเพณีนี้ปรากฏทั้งในรูปแบบศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คน ด้านจิตใจ ประเพณีลากพระเป็นเครื่องหล่อหลอมศรัทธาและยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน การได้ร่วมขบวนอัญเชิญพระพุทธรูปและประกอบพิธีกรรมถือเป็นการแสดงออกถึงความเลื่อมใสอย่างลึกซึ้ง ด้านพุทธศิลป์ เรือพระและเครื่องตกแต่งประกอบขบวนสะท้อนความงามเชิงสุนทรียภาพของจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่แฝงด้วยคติธรรมและความเชื่อทางศาสนา ด้านความสามัคคี การจัดขบวนลากพระต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนทั้งชุมชน ตั้งแต่การออกแบบเรือพระ การประดับตกแต่ง ไปจนถึงการจัดงานและร่วมพิธีกรรม เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความภาคภูมิใจร่วมกัน ด้านเศรษฐกิจ งานประเพณีนี้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งจากการผลิตงานศิลปะ การจัดจำหน่ายอาหารและของที่ระลึก ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และด้านประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีลากพระทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมอดีตกับปัจจุบัน ถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญา ศิลปะ และความเชื่อสู่คนรุ่นหลัง ดังนั้น พุทธสุนทรียธรรมในประเพณีลากพระมิได้จำกัดเพียงความงามของรูปแบบศิลปะ หากยังหมายรวมถึงความงามของจิตใจ ความสามัคคี และความผูกพันทางวัฒนธรรม ที่ทำให้ประเพณีนี้ดำรงอยู่คู่สังคมและพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

จังหวัดกระบี่ โดยเฉพาะตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก เป็นหนึ่งในชุมชนที่ยังคงสืบสานประเพณีลากพระอย่างต่อเนื่อง ชุมชนแห่งนี้มีเอกลักษณ์โดดเด่นในรูปแบบของเรือพระบก (สำนักงานเทศบาลตำบลเขาใหญ่, 2562) ซึ่งได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศและวิถีชีวิตของชุมชน แม้ตั้งอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำ แต่ประชาชนยังคงร่วมกันจัดขบวนแห่ทางบกด้วยความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตกแต่งเรือพระด้วยผลงานทางจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความงามทางพุทธศิลป์อย่างลึกซึ้ง ชุมชนที่ยังคงสืบสานประเพณีลากพระอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นแหล่งอนุรักษ์และถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมีชีวิต ชุมชนแห่งนี้มีเอกลักษณ์โดดเด่นจากการจัดขบวน “เรือพระบก” ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่นที่นิยมใช้เรือทางน้ำ รูปแบบเรือพระบกดังกล่าวได้รับการประดับตกแต่งอย่างวิจิตรด้วยงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานความงามเชิงพุทธศิลป์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดลักษณะเฉพาะที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างเด่นชัด การศึกษาประเพณีลากพระในชุมชนนี้จึงมีความจำเป็นทั้งในด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม การบันทึกองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์ และการวิเคราะห์คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมที่แฝงอยู่ในประเพณี เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึก และสามารถสืบทอดองค์ความรู้นี้ไปสู่คนรุ่นต่อไปได้อย่างมีระบบและยั่งยืน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า พุทธสุนทรียธรรม ไม่ปรากฏขอบเขตเพียงความงามในเชิงรูปธรรม แต่ครอบคลุมขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ได้แก่ ความงามทางจิตใจ ความลึกซึ้งในหลักธรรม ความสงบเย็นของปัญญา และความสุขทางจิตวิญญาณ องค์ประกอบดังกล่าว สะท้อนในประเพณีลากพระผ่านกิจกรรม พิธีกรรม และศิลปกรรม (แสงอาทิตย์ ไทยมิตร, 2561) ทั้งเป็นประโยชน์แก่การเผยแผ่พระศาสนา โดยอาศัยการสร้างปูชนียสถานหรือปูชนียวัตถุให้ปรากฏแก่คนทั้งหลาย ให้เป็นเครื่องเจริญศรัทธา ยินดีแก่คนทั้งหลายให้สนใจในพระศาสนา (จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์, 2551) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวิถีชีวิตที่ห่างไกลจากศาสนา ประเพณีลากพระเริ่ม

ประสบปัญหาการลดทอนคุณค่า โดยเหลือเพียงการแสดงออกเชิงวัตถุและความบันเทิง ขาดการตีความและการเข้าถึงแก่นแท้แห่งความงามที่แท้จริงของพุทธศิลป์และพุทธสุนทรียธรรม

ผู้วิจัยในฐานะพระสงฆ์ในพื้นที่ดังกล่าว มีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาพุทธศิลป์บนเรือพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ รวมทั้งศึกษาพุทธสุนทรียธรรมและวิเคราะห์คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแก่นแท้และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานประเพณีอันทรงคุณค่าทางจิตใจ ศิลปะ และวัฒนธรรม และเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธศิลป์ในเรือพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสุนทรียธรรมในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือ สอดคล้องกับ (Creswell, J. W., 2013) กล่าวว่า การทำวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากเอกสารเพื่อเสริมฐานข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์ พุทธสุนทรียธรรม คุณค่าพุทธสุนทรียธรรม ประเพณีลากพระและบริบทชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บข้อมูลจากเอกสารท้องถิ่น เอกสารทางราชการ งานวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ หนังสือ วารสาร และจุลสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ ชนิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการวิจัย ได้แก่ พุทธศิลป์ พุทธสุนทรียธรรม คุณค่าพุทธสุนทรียธรรม ประเพณีลากพระและบริบทชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เพื่อจะได้เข้าใจข้อมูลเบื้องต้นซึ่งจะช่วยสร้างพื้นฐานการทำความเข้าใจในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในบริบทที่เกิดขึ้นจริง เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และการศึกษาเชิงวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์เอกสาร จัดระเบียบและจำแนกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์ สุนทรียธรรม และคุณค่าทางวัฒนธรรมตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถจัดการข้อมูลที่ได้ให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัยตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเฉพาะในเรื่องพุทธศิลป์ พุทธสุนทรียธรรม คุณค่าพุทธสุนทรียธรรม และประเพณีลากพระในบริบทชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าพุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดพุทธศิลป์ในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ศิลปวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความเป็นพุทธศาสนาโดยสะท้อนให้เห็นตามประเด็น คือ

แนวคิดพุทธศิลป์ในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ด้านจิตรกรรม สะท้อนเรื่องราวพุทธประวัติและศาสนา

แนวคิดพุทธศิลป์ในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ด้านประติมากรรม สะท้อนความเชื่อทางศาสนา อำนาจ และความงาม

แนวคิดพุทธศิลป์ในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ด้านสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรม สะท้อนเรื่องราวทางศาสนา ชุมชน ความอุดมสมบูรณ์ และความงาม

2. พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็น คือ

- ประเพณีลากพระ พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏเป็นรูปธรรม (ความสามัคคี, ความศรัทธา, ความกตัญญู)
- ประเพณีลากพระ พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏเป็นนามธรรม (ความเมตตา, การพัฒนาจิตใจ, สัจธรรมแห่งชีวิต)

3. คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็น คือ

- พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ การอนุรักษ์ พัฒนา สืบทอด (ความศรัทธา, ความสามัคคี, เศรษฐกิจชุมชน)

- พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ การรักษาอัตลักษณ์ชุมชน (พุทธศิลป์, ประเพณีวัฒนธรรม)

อภิปรายผล

1. พบว่า พุทธศิลป์ในเรื่องพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยส่วนหลัก ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม

1.1. จิตรกรรม ปรากฏทั้ง จิตรกรรมไทยแบบประยุกต์ และ จิตรกรรมไทยแบบประเพณี ซึ่งสะท้อนความงามเชิงสุนทรียภาพของพุทธศิลป์ผ่านการเล่าเรื่องราวพุทธประวัติและหลักธรรม ด้วยการ

ผสมผสานรูปแบบศิลปะดั้งเดิมกับความคิดสร้างสรรค์ร่วมสมัย ส่งผลต่อพุทธสุนทรียธรรมด้าน ความงามทางพุทธศาสนา และ การสร้างศรัทธาในจิตใจ

1.2. ประติมากรรม มีทั้ง ประติมากรรมเพื่อเคารพบูชา และ ประติมากรรมเพื่อประดับตกแต่ง แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและคติความเชื่อทางศาสนา ควบคู่กับการแสดงฝีมือและความวิจิตรของช่างท้องถิ่น เชื่อมโยงกับพุทธสุนทรียธรรมด้าน การยึดเหนี่ยวจิตใจ และ การอนุรักษ์มรดกทางศิลปะ

1.3. สถาปัตยกรรม รูปแบบเรือพระมีความหลากหลายประดับตกแต่งด้วยลวดลายพุทธศิลป์ และลายท้องถิ่นที่งดงาม แสดงถึงการผสมผสานศิลปะและภูมิปัญญาชุมชน อันเป็นส่วนหนึ่งของพุทธสุนทรียธรรมด้าน ความสามัคคีของชุมชน และ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม สอดคล้องกับพุทธสุนทรียธรรมด้านการสร้างศรัทธาและความงามทางพุทธศาสนา ประติมากรรมมีทั้งเพื่อเคารพบูชาและเพื่อประดับตกแต่ง แสดงถึงคติความเชื่อทางศาสนาและความวิจิตรของงานช่างท้องถิ่น เชื่อมโยงกับพุทธสุนทรียธรรมด้านการยึดเหนี่ยวจิตใจและการอนุรักษ์ศิลปะ ส่วนสถาปัตยกรรมมีความหลากหลายของรูปแบบเรือพระที่ประดับด้วยลวดลายงดงาม สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและความร่วมแรงร่วมใจของชุมชน อันสัมพันธ์กับพุทธสุนทรียธรรมด้านความสามัคคีและการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม สอดคล้องงานวิจัยของ อุดุลย์ หลานวงศ์ พบว่า พุทธศิลป์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยวิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้น ซึ่งหมคนี้ได้มีพัฒนาการจากวิหารเสนาสนะอันที่อยู่พระพุทธรูปเจ้าและพระสาวก และถ้าที่พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาต ต่อมาปรากฏพบบัญญัติเกี่ยวกับพุทธศิลป์ ประเภทสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง ตลอดถึงรูปแบบลักษณะ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้าง (อูดุลย์ หลานวงศ์, 2561) และงานวิจัย วงษ์สิริ เรื่องศรี ศึกษาวิจัยเรื่อง รวมใจจิตอาสาสานต่อพุทธศิลป์ “เรือพระ” ประเพณีวัฒนธรรมชาวใต้ของวัดควนสุบรรณ ตำบลควนสุบรรณ อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า พุทธศิลป์ในเรือพระจะเป็นการประดิษฐ์สรรค์สร้างที่มีการสะท้อนถึงเนื้อหา เรื่องราว รายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นเป็นสิ่งที่เรือพระมีความจำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้อง ครอบคลุมไปถึงขอบเขตประสบการณ์ทั้งหมด หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ พฤติกรรมการแสดงออกถึงความรู้สึก ซึ่งเป็นเรื่องของสุนทรียภาพ หรือพุทธศิลป์ หรือพรรณนาอารมณ์ สร้างแสดงเป็นที่ประจักษ์ในรูปแบบของสัญลักษณ์ในผลงานด้วยความลึก (วงษ์สิริ เรื่องศรี, 2565)

2. พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชน ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ด้านความสามัคคี ความศรัทธา ความกตัญญูกตเวที ความเมตตา การพัฒนาจิตใจ และการตระหนักถึงสังขารแห่งชีวิต ทั้งนี้เพราะชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจกัน โดยแสดงผ่านพิธีกรรมและศิลปะทางศาสนา มีการอุทิศส่วนกุศลและเคารพบรรพบุรุษ เอื้อเพื่อพ่อแม่และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ ทั้งระลึกถึงความไม่เที่ยงของชีวิต สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ สืบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครูวิศาลธรรมจารี พบว่า พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระเดือนห้า เมืองอลอง นครศรีธรรมราช ที่พบว่า พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระที่เห็นได้ชัด คือ 1) กฎแห่งกรรม 2) ความโอบอ้อมอารี 3) ความสามัคคี (สืบพงษ์ ธรรมชาติและพระครูวิศาลธรรมจารี, 2558) และงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สุทัศน์ มุนินโท (ศักดิ์พันธ์) และคณะ พบว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีวัฒนธรรมการชักพระในภาคใต้ เป็นงานศิลปะที่มีคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในลักษณะของสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และ

ประติมากรรมที่สามารถสนองความต้องการทางด้านจิตใจ แสดงออกถึงองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในท้องถิ่น ได้แก่ เรือพระ บุษบก พระลาก กงล้อธรรมจักร และพญานาค และมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ ประเทศไทย รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปฐมพงศ์ บุษบาบุตร, 2565) พบว่า สุนทรียธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นหัวใจที่สำคัญของการหลุดพ้น คือ อรรถรส ธรรมรส และวิมุตติรส (พระครูสังฆรักษ์สุทัศน์ มุนินโท (ศักดิ์พันธ์) และคณะ, 2563)

3. คุณค่าพุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยคุณค่า 5 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านพุทธศิลป์ คุณค่าด้านความสามัคคี คุณค่าด้านเศรษฐกิจ และคุณค่าด้านประเพณีและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะ ประเพณีลากพระช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านได้แสดงออกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้ทำบุญ ฟังธรรม และมีโอกาสใคร่ครวญหลักธรรม ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยนและสงบเย็น มีการร่วมมือของคนในชุมชน ทั้งในการสร้างเรือพระ การจัดขบวนแห่ และตกแต่งเรือพระโดยใช้แนวคิดทางธรรมะผ่านงานศิลปะ ทั้งนี้ประเพณีลากพระดึงดูดผู้คนจากทั้งในและนอกพื้นที่มาร่วมงาน ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ทั้งในด้านการจำหน่ายสินค้า อาหาร เครื่องสักการะ และบริการต่าง ๆ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและความเชื่อดั้งเดิม เป็นเครื่องยึดโยงจิตวิญญาณของชุมชน และช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงรากเหง้าและภูมิปัญญาของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สุทัศน์ มุนินโท (ศักดิ์พันธ์) และคณะ พบว่า คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ ที่ปรากฏในประเพณีวัฒนธรรมการชักพระในภาคใต้ ประเทศไทย คุณค่าแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) คุณค่าภายในเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของมันเอง ไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาประกอบให้มีค่าขึ้นมา มีลักษณะเป็นนามธรรม เพื่อสนองความต้องการคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความสุข ความดี ความสงบ โดยคุณค่าภายในจะเป็นตัวหนุนเสริมคุณค่าภายนอก ช่วยให้ชีวิตมีความสมดุล พอเพียง และอยู่อย่างมีความหมายต่อตัวเอง ครอบครัวและสังคม 2) คุณค่าภายนอกเป็นคุณค่าที่ไม่ได้มีอยู่ในตัวของมันเองต้องอาศัยสิ่งอื่นมาประกอบให้มีค่าขึ้นมา มีลักษณะมองเห็นได้ชัด และสามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลาไม่มีความคงที่เพราะขึ้นอยู่กับสิ่งที่ประกอบให้มีค่าขึ้น เช่น เงินมีค่า เพราะนำซื้อหาสิ่งใดก็ได้ตามความปรารถนา ความรู้มีค่าเพราะเรียนแล้วสามารถทำงานทำได้มีรายได้ตอบแทน พบคุณค่าทางพุทธศิลป์ คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม คุณค่าความสามัคคีของชุมชน คุณค่าการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและคุณค่าการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น (พระครูสังฆรักษ์สุทัศน์ มุนินโท (ศักดิ์พันธ์) และคณะ, 2563) และงานวิจัยของ สุพัตรา คงขำ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการลากพระแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้านการลากพระบก สามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ ด้านการพัฒนาบุคคลและด้านการพัฒนาสังคม โดย 1) คุณค่าด้านพัฒนาบุคคล ประกอบด้วย 1) พัฒนาสติปัญญา 2) พัฒนาอารมณ์ 3) พัฒนาจิตใจ 4) พัฒนา 5) การปรับตนเองทางสังคม มี และ 2) คุณค่าด้านการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านศิลปกรรม 4) ด้านศาสนา ทำนุบำรุงศาสนา 5) ด้านความเชื่อ 6) ด้านวัฒนธรรม 7) ด้านความสามัคคี 8) สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ที่ และ 9) การสร้างความเป็นอัตลักษณ์ให้กับชุมชน (สุพัตรา คงขำ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
ข้อค้นพบ การศึกษาพุทธศิลป์และพุทธสุนทรียธรรมในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภอ
อ่าวลึก จังหวัดกระบี่ พบว่าชุมชนสามารถรักษาเอกลักษณ์รูปแบบ “เรือพระบก” ได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้ง
ผสมผสานศิลปะ 3 ด้าน คือ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ให้สอดคล้องกับคติความเชื่อและ
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

กระบวนการ การดำเนินประเพณีลากพระของชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนหลายภาคส่วน ตั้งแต่
การออกแบบและสร้างเรือพระ การประดับตกแต่ง ไปจนถึงการจัดขบวนและกิจกรรมประกอบประเพณี
กระบวนการนี้ไม่เพียงถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังเสริมสร้างความสามัคคีและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรุ่น

ผลสำเร็จ ประเพณีลากพระในชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน สร้างผลลัพธ์เชิงบวกทั้งด้านการ
อนุรักษ์วัฒนธรรม การกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น และการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งองค์ความรู้และแนวทาง
ปฏิบัติที่ได้จากการวิจัยสามารถประยุกต์ใช้เป็น ต้นแบบ หรือ เครื่องมือ ในการพัฒนาประเพณีและกิจกรรม
วัฒนธรรมในบริบทพื้นที่อื่น โดยปรับให้เหมาะสมกับภูมิสังคมและทุนวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

พุทธสุนทรียธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ความสามัคคี ความ
ศรัทธา ความกตัญญูตเวที ความเมตตา การพัฒนาจิตใจ และการตระหนักในสังขธรรมแห่งชีวิต
ซึ่งสะท้อนถึงความงามทางพุทธศาสนาในทั้งมิติทางโลกและทางธรรม ก่อให้เกิดความสงบสุขทางใจ
และเป็นเครื่องมือหล่อหลอมจิตใจให้มีคุณธรรม

ทั้งนี้ ประเพณีลากพระยังสะท้อนคุณค่า 5 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านจิตใจ ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวและพัฒนา
จิตใจของพุทธศาสนิกชน คุณค่าด้านพุทธศิลป์ ที่สะท้อนความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่า
ด้านความสามัคคี ที่เสริมสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งของชุมชน คุณค่าด้านเศรษฐกิจ ที่ช่วยส่งเสริมการ
จ้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ และคุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่สืบทอด
องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนผ่านศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาอย่างมั่นคง

สรุปและข้อเสนอแนะ

เรือพระในชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าพุทธสุนทรีย
ธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระของชุมชนตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของ
พระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยที่ถ่ายทอดหยั่งรากลึกไปสู่ชุมชน ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ทรงคุณค่าและ
ได้รับการสืบทอดมาสู่รุ่นสู่รุ่น เชิงปฏิบัติการ การอนุรักษ์และสืบสานรูปแบบเรือพระบก จัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติ
(Guideline) สำหรับการออกแบบและตกแต่งเรือพระบก โดยรวบรวมองค์ความรู้ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม
และสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ช่างฝีมือและเยาวชนได้มีส่วนร่วม
เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อถ่ายทอดทักษะและภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเครือข่ายชุมชนและภาคีความ
ร่วมมือ สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน วัด หน่วยงานท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เพื่อสนับสนุนการจัดงาน
ประเพณีทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดงานกับพื้นที่อื่น

เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและยกระดับคุณภาพงานประเพณีการบูรณาการพุทธสุนทรียธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว (Cultural Route) ที่เชื่อมโยงประเพณีลาคพระกับแหล่งวัฒนธรรม ศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาเนื้อหาสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อเผยแพร่คุณค่าของประเพณีในวงกว้าง การจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ จัดทำฐานข้อมูลดิจิทัล (Digital Archive) รวบรวมภาพ เสียง วิดีโอ และเอกสารเกี่ยวกับการจัดประเพณีลาคพระ เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงและใช้ในการศึกษา จัดกิจกรรมเสวนาและนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป การต่อยอดไปสู่พื้นที่อื่น นำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนและรูปแบบการจัดงานไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่มีประเพณีใกล้เคียง โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในชุมชนอื่นเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดงานประเพณีอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2551). ลักษณะไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปฐมพงศ์ บูชาบุตร. (2565). ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียธรรมในทศชาติชาดกของพระโพธิสัตว์. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 9(2), 63-72.
- พระครูสังฆรักษ์สุทัศน์ มุนินโท (ศักดิ์พันธ์) และคณะ. (2563). คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ในประเพณีวัฒนธรรมการชักพระในภาคใต้ ประเทศไทย. วารสารเซนต์จอห์น, 23(32), 213-229.
- วงศ์สิริ เรื่องศรี. (2565). “รวมใจจิตอาสา สานต่อพุทธศิลป์ เรือพระ ประเพณีวัฒนธรรมชาวใต้ของวัดควนสุบรรณ ตำบลควนสุบรรณ อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 5(2), 1-19.
- สำนักงานเทศบาลตำบลเขาใหญ่. (2562). งานประเพณีชักลากเรือพระบก วัดไพรสมนต์ ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2568 จาก http://www.khaoyailocal.go.th/news/doc_download/1390_งานประเพณีชักลากเรือพระบก ก_080321_132210.pdf
- สีบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครูวิศาลธรรมจารี. (2558). พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีลาคพระเดือนห้าเมืองอลอง นครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 2(1), 8-15.
- สุพัตรา คงขำ. (2564). รูปแบบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการลากพระบกแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- แสงอาทิตย์ ไทยมิตร. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาทกับสุนทรียศาสตร์. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง, 1(1), 37-48.
- อดุลย์ หลานวงศ์. (2561). ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพุทธศิลป์ที่มีต่อชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.